

ALFONS CUCÓ, HISTORIADOR

Text: EMPAR MARCO / Fotos: RAFA GIL

"Els valencians som invisibles a l'estat"

'El Valencianisme polític' (1971) d'Alfons Cucó omplí en el moment de la seua publicació un buit en la historiografia valenciana. Dècades després, aquest important estudi sobre els avatars del nacionalisme valencià ha estat oportunament reeditat.

Alfons Cucó (València, 1941) és catedràtic d'Història Contemporània de la Universitat de València. Va iniciar les primeres investigacions amb mestres com Joan Reglà i Emili Giralt i en el marc d'una universitat capdavantera en els incipients processos de transformació que albirava la societat valenciana als anys seixanta. En aquest entorn i amb el referent indispensable de Joan Fuster, engendrà un llibre que encetava camí en la reflexió sobre les qüestions nacionals, *El valencianisme polític* (1971), ara reeditat per l'editorial Afers. Cucó ha dedicat més de quinze anys a la vida política activa, una gran part com a senador per part del PSPV-PSOE. Fa tres anys penjà els hàbits i va regressar a l'aixopluc acadèmic. *El valor de la nació*, IVEI, 1995; *Llengua i política, cultura i nació* (coautor amb Santi Cortés), 3 i 4, 1997; i *El despertar de las naciones. La ruptura de la Unión Soviética y la cuestión nacional*, a punt de ser editat per la Universitat de València, són algunes de les seues reflexions publicades.

—Al seu llibre parla sobretot del valencianisme polític, però també del valencianisme cultural, caminen de la mà?

—La qüestió nacional valenciana cal plantejar-la en el seu conjunt i aquest conjunt té una vessant cultural i una de política que no avancen al mateix temps. Ara hi ha un desenvolupament molt gran del valencianisme cultural, com mai potser en tot el segle XX. I això, malgrat els problemes que provoca la conjuntura política actual. Amb el govern del PP a la Generalitat pa-

tim una repressió encoberta, o millor dit, un atac declarat a les realitats culturals. S'ha suprimit el suport a l'edició en català. S'intenta atacar la llengua en lloc de protegir-la, contravenint de forma clara la Constitució. La majoria parlamentària de les Corts valencianes dona peu al govern perquè prohibesca mots i expressions que són absolutament constitucionals i estatutàries, com és el cas de l'expressió País Valencià.

—I per què el valencianisme polític avança lentament?

—Avança en unes altres fases. En tot cas, el problema és que la mateixa definició de valencianisme polític és complexa. Més difícil que la cultural. Determinats partits d'un i d'altre signe entenen que els únics dipositaris del valencianisme polític són ells mateixos. La qüestió nacional en aquest país funcionarà quan sectors socials i polítics molt diversos, en l'esquerra i fora de l'esquerra, tinguen uns mínims denominadors comuns. Ací tenim en solfa no sols la llengua, sinó el que representa Fuster o l'Estellés, o tota la cultura viva que hem anat creant en els darrers cinquanta anys. Li vaig discutir molt amigablement a Joan Fuster que la seua cèlebre frase "el País Valencià serà d'esquerres o no serà", a mi no em semblava correc-

ta ni oportuna. Una persona per caminar necessita les dues cames. L'esquerra és una bona cama per al país, però si la dreta sociològica no admet determinades realitats nacionals el país anirà coix. I el problema més greu és saber com s'ha de canviar la situació perquè la dreta pugui assumir determinades qüestions nacionals. A Catalunya, en els pròxims comicis, no podem saber

"Amb el (...) PP a la Generalitat patim una repressió encoberta, (...) un atac declarat a les realitats culturals. S'ha suprimit el suport a l'edició en català. S'intenta atacar la llengua."

qui guanyarà, si Jordi Pujol o Pasqual Maragall, però guanye qui guanye hi ha determinades coses en la vida social, cultural i nacional de Catalunya que no canviaran. Altres potser canviaran, i és lògic i legítim, però ningú no variarà l'ortografia del català. Catalunya és un país que avança amb dues cames, la dreta i l'esquerra. Nosaltres avancem coixos, pegant bots.

—*Què diu la història sobre les posicions de la dreta valenciana?*

—Sabem algunes coses, no tant com voldríem. És un camp obert per a investigar. Però sí que sabem que la castellanització al país és antiga, més intensa que a Catalunya, i amb menys defenses. Hi ha hagut una tradició de quatre segles, durant la qual els estaments privilegiats, antecessors de la dreta actual, han utilitzat sempre aquesta castellanització, i s'hi han sentit com peix a l'aigua. Al segle XVII, un observador tan important com l'historiador portuguès Francisco Manuel de Melo, deia frases com aquesta: "*Los valencianos se contentan con sólo el nombre de Reino que tienen*". En el mateix moment el notari Ortí parlava "*de la molta abundància que hi ha de subjectes que els pareix que tota la seua autoritat consisteix a parlar el castellà*". Aquesta tradició ha seguit al llarg del XVIII i del XIX i ha arribat al XX. L'església valenciana ha fet també un paper que ens distingeix del que ha passat més enllà de l'Ebre, on l'església catalana ha tingut una acció en què el país ha estat ben present. Els primers apunts que vaig publicar en relació amb *El valencianisme polític* va ser en una revista com *Serra d'Or*, dels monjos de Montserrat. Des de fa quatre-cents anys l'església valenciana mai no ha tingut una actitud similar a la catalana. Un país que no té una classe dirigent, ni aristocràtica primer, ni burgesa després, no té referents; la població no té a qui imitar. Per tant, el que hi ha és el marasme. Un marasme que qualsevol individu pot utilitzar amb molta facilitat. Això ho veiem en els darrers anys.

—*Hi ha alguna cosa que es pugui fer perquè la dreta valenciana canvie?*

—Certes idees que roden al voltant del país no haurien de ser antitètiques. A Galícia, el partit socialista gallec ha tingut durant molt de temps com a enemic el BNG, i viceversa. El resultat d'aquesta operació és que el senyor Fraga mana des de fa tres legislatures. Beiras i Pérez Tourino ja van arribant almenys a constatar que mentre les seues relacions continuaren així, Fraga o el seu successor continuarien manant. La dinàmica a seguir és posar fi a allò que el senyor Fraga representa. A mi com a ciutadà m'interessa que hi haja uns mínims denominadors comuns tan plurals com siga possible. Que arribe el moment en què la lluita contra el PP valencià no siga perquè no haja as-

sumit determinades idees fonamentals sobre el país.

—*Vol dir que el diàleg entre Joan Romero i Pere Mayor donaria fruits?*

—Si no en donara ja estem ben fotuts! perquè condemnem el país a la inanitat més absoluta i a deixar-nos manipular per uns mitjans de comunicació que ens els sabem de memòria des de fa vint-i-cinc anys. Eixir d'aquesta dinàmica tan sols és possible mercès el diàleg i la col·laboració.

—*Per què va fracassar Unió Valencianista?*

—En resum, perquè la classe social a la qual anava adreçada no va respondre. Quan vaig escriure aquest llibre encara no havia descobert una frase realment espectacular, dita pel dirigent d'Unió Valencianista Ignasi Villalonga. En 1933 va abandonar UV i va demanar l'entrada en la Derecha Regional Valenciana, que encapçalava Lluís Lúcia. Aquell dia en una carta oberta publicada al *Diario de Valencia*, Villalonga deia a

Lúcia; "*Las gentes no comprenden la necesidad de partidos exclusivamente valencianistas*". Don Ignasi havia intentat adaptar l'estratègia de la Lliga Catalana, crear un partit que tinguera un referent nacional prou clar, com Unió Valencianista, i veure si podia fer el mateix que Cambó, que havia reunit un sector sociològic important de la societat catalana.

—*Diria que avui està tan arrelat en els valencians aquest sentiment espanyolista de les èpoques anteriors?*

—En aquest moment hi ha unes elits universitàries i parauniversitàries que tenen cada vegada la qüestió del país més clara. Això crea un canvi en l'estat d'opinió. Els processos històrics són lents, però això no té precedents en la història del país. Ara hi ha en molts llocs gent que es defineix profundament valenciana i que usa el valencià com a

llengua de cultura. És la lliçó dels darrers anys. Aquests referents s'haurien potenciat per mil. Però, la transició política al País Valencià es va saldar amb una paralització nacional de la qual provenen molts dels déficits actuals. Simplement que tinguérem una televisió i una ràdio autonòmiques decentes, que no les tenim; una acció governamental decent, que no la tenim. Tot això llasta l'evolució.

—*Està d'acord que per crear una consciència de país, cal tenir una consciència de valencianisme polític.*

—Naturalment. I també de valencianisme cultural per plantejar-nos què volem ser com a país; quin és l'abast de la nostra cultura dins el món de les nacions; quina ha de ser la nostra funció dins una concepció que entenc multilingüe, multicultural i plurinacional de l'estat. En canvi, perdudes les referències, els valencians som una col·lectivitat invisible en l'estat. No existim ni tan sols en les estadístiques.

**"Els nostres
amics catalans
haurien de saber
que amb
l'abandonament
de les migrades
forces nacionals
valencianes al
seu destí, es
mutila una part
important del seu
problema."**

—És també una crítica als anys en què els socialistes han governat a la Generalitat Valenciana?

—És obvi que m'he separat del partit socialista, en bona part per aquestes raons. Però seria fals plantejar que han estat catorze anys de desert. Per exemple, hi ha hagut una llei del valencià. També hi ha coses que es podien haver fet i ningú no es va voler complicar la vida. Hem passat mesos amb la història de l'Acadèmia Valenciana de la Llengua. Amb la majoria absoluta que va tenir el PSPV-PSOE i amb les col·laboracions que es podien haver tret des de fora, aquest tema es podia haver resolt. Som l'única autonomia amb llengua pròpia que no té uns referents d'autoritat idiomàtica clars. De tota manera crec que encara es poden fer moltes coses. S'ha de superar el que fou una frustració parcial d'uns anys de govern.

—Quins són els orígens històrics del recel al Principat?

—És un fenomen relativament modern. Al final del XIX encara ens trobem que la societat valenciana veu la catalana com més completa i evolucionada i li té un gran respecte. La reacció anticatalana és davant dues coses: el plantejament renovador del catalanisme en l'estat, i els reflexos que comença a tenir ací el catalanisme, que de prosperar significa que el canvi al país també pot funcionar. Però, les primeres campanyes anticatalanistes d'aquesta darrera etapa comencen el 1963, amb la publicació de *Nosaltres els valencians*. Fuster començava a tenir audiència entre sectors sensibles de l'opinió pública i entre els grupuscles d'oposició.

—Quin seria el precedent de l'anticatalanisme entre el 1874-1939, l'època que vostè tracta en el llibre?

—El blasquisme. Al diari *El Pueblo* s'escriuen coses com: "*Valencia que ha sido la cenicienta del Mediterraneo, en cuyo puerto impera la más honda miseria por culpa de Barcelona que lo absorbe todo, que es el verdugo del Levante, que quiere convertir España en un huevo para tragarse hasta la cáscara, que*

—Per a què ens necessiten els catalans?

—No seria el mateix per a una multinacional del cinema fer les traduccions en català per a sis milions que per al doble. No seria el mateix fer un tiratge de llibres de mil exemplars que de cinc mil. En un circuit cultural tan precari com el nostre, això no es pot perdre de vista. I nosaltres, els valencians ho pagarem, però a mitjà termini els catalans també.

—Està a punt d'eixir un altre llibre seu, fruit de la seua experiència com a membre del Consell d'Europa i de la UE. Què pot dir d'El despertar de las naciones. La ruptura de la Unión Soviética y la cuestión nacional?

—Volia saber si al món de les nacions la nostra història era parroquial i esotèrica. A l'antiga URSS i a l'ex-Iugoslàvia m'he trobat problemes que em sonaven. Per exemple, les autoritats soviètiques imposaren en 1945 un canvi d'ortografia a l'ucrainès intentant que s'assemblés més al rus. Sabien que una llengua forta i una de dèbil si s'assemblen cada vegada més, la grossa es menja la xicoteta. Quan ocupen el que ara diem Moldàvia, s'inventen que aquells senyors no parlen romanès, sinó moldau, i els obliguen a escriure el romanès amb caràcters ciríl·lics. Bé, aquests elements ajuden a fer reflexions sobre el nostre país.

envia a nuestra ciudad sus productos sin que sufran ningún impuesto a su entrada y, en cambio, la pasa, las legumbres y las naranjas valencianas pagan un enorme tributo municipal al entrar en Barcelona."

—Aquesta admiració cap a Catalunya continua.

—Sí, però també hi ha un complex d'inferioritat bestial cap a una societat que és industrial, que està més estructurada i que té un gran desenvolupament cultural. Avui el complex existeix en sectors on a la gent li han explicat que açò és una mena de paradís. Davant una societat més complexa i reivindicativa, s'inventen un enemic inexistent. Quan tot el món sap que la gran massa a Catalunya se'n fot del País Valencià. Els nostres amics catalans haurien de saber que amb aquest abandonament de les migrades forces nacionals valencianes al seu destí, es mutila una part important del seu propi problema. Si la cultura catalana ha de sobreviure ho haurà de fer no amb una demografia de sis milions, sinó amb una de deu.

